

FOGALOMTÁR

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés társadalmi vitaanyagaihoz

[A](#) [B](#) [C](#) [D](#) [E](#) [F](#) [G](#) [H](#) [I](#) [J](#) [K](#) [L](#) [M](#) [N](#) [O](#) [P](#) [Q](#) [R](#) [S](#) [T](#) [U](#) [V](#) [W](#) [X](#) [Y](#) [Z](#)

A

Alapintézkedés:

Európai Uniósi irányelvekben, valamint további hazai jogszabályokban előírt, kötelezően megvalósítandó intézkedés, mely a VKI céljának, a vizek jó állapotának eléréséhez szükséges, ezért a vízgyűjtő-gazdálkodási tervben meg kell jeleníteni. (Pl. a települési szennyvíz kezelésére vonatkozó irányelv, nitrát irányelv, élőhely védelmi irányelv stb..)

Alluvium:

Folyóvízi hordalékkal feltöltött terület, amelyen az agyag, homok, kavics, stb. lerakódás történt a folyóból.

Aránytalan költség:

Azt jelenti, ha az elérhető eredményhez képest aránytalan, elviselhetetlen az intézkedési programok megvalósításának költsége vagy következménye a társadalom, illetve a konkrét teherviselő számára akkor mentességet lehet kérni a VKI által szabott kötelezettségek 2015-ig történő teljesítése alól, és a határidőt ki lehet tolni akár 2021-ig, vagy 2027-ig, illetve bizonyos esetekben a célkitűzések enyhítése is lehetővé válik. Ennek vizsgálatához hozzájárul a gazdasági elemzés, melynek lényege, hogy ne vállaljon olyan feladatot az ország, amelyet esetleg anyagilag nem tudna teljesíteni.

B

BOI, biokémiai oxigénigény:

Az az oxigénmennyiség, amely a vízben levő szervesanyagok mikroorganizmusokkal való lebontásához szükséges. A szervesanyag biológiai lebonthatóságának mértékéül szolgál. Értéke függ a vízben levő szervesanyagok minőségétől, a mikrobák tápanyag- és oxigénellátottságától, a mérés időtartamától, és a biológiai folyamatokra gátlóan vagy mérgezően ható anyagok jelenlététől és a hőmérséklettől. A vízminták esetében (szennyvíz, felszíni és felszín alatti víz) az ötnapos BOI-t szokás mérni, amely az öt nap alatt lebontható szervesanyagokhoz szükséges oxigénigényt jelenti (BOI₅).

D

Denitrifikáció:

A denitrifikáció olyan nitrogénforgalmi folyamat, amelynek során egyes mikroorganizmusok (denitrifikáló baktériumok) a nitrátot nitrogéngázzá, vagy dinitrogén-oxidá alakítják át megfelelő mennyiségű, és minőségű szervesanyagot felhasználva és adott hőmérsékleti tartományban..

Depresszió:

A felszín alatti vizek nyugalmi vízszintjének (talajvízszint, karsztvízszint) természetes, vagy emberi tevékenység hatására bekövetkező csökkenése vagy mesterséges csökkentése. A nyugalmi vízszint az a szint a földfelszíntől mérve, amelyen emberi beavatkozás nélkül beáll a felszín alatti víz szintje.

Deráziós völgy:

Dombsági és középhegységi területek kis esésű, tál vagy félhenger keresztmetszetű hosszanti völgyei, amelyeket uralkodóan lejtős tömegmozgások formáltak ki. A völgy enyhe lejtőit és alját lejtőüledékek töltik ki.

Derogáció:

A környezeti célok, vagyis a „jó állapot” elérésének időbeni kitolása (2021-ig vagy 2027-ig), vagy kevésbé szigorú célkitűzés (pl. jó ökológiai állapot helyett csak jó ökológiai potenciál) megfogalmazása egy víztestre nézve, megfelelő, egyértelmű és átlátható indokok alapján, olyan esetekben, ahol az emberi tevékenység vagy a természetes adottságok oly mértékben hatnak egy víztestre, hogy jó állapotának elérése lehetetlen, vagy aránytalanul magas költségekkel járna.

Diffúz szennyezőforrás:

A diffúz szennyezőforrások nagy kiterjedésben és szétszórtaan jelentkeznek. A diffúz szennyezések a területen eloszolva általános kiterjedésben fordulnak elő, és pontosan nem meghatározható helyeken kerülnek a vizekbe (például mezőgazdasági területekről, vagy a burkolt utakról a vizekbe bemosódó szennyezés). Ellentétük a pontszerű szennyezőforrás, amikor a szennyezés helye pontosan beazonosítható (pl. csöveg).

E

Egyedi szennyvízkezelés:

Telken belül kialakítható, a háztartási szennyvizet megfelelően tisztító műtárgy. Jellemzően egy felszín alatti oldómedencéből és egy szikkasztóágyból áll, ahonnan a megtisztított szennyvíz a talajba szivárog. Sokféle típusú egyedi szennyvízkezelő berendezés van forgalomban. Közös jellemzőjük, hogy nem igénylik települési csatornahálózat kialakítását.

Elsőbbségi anyagok:

Olyan, jogszabályban rögzített listán szereplő, különösen veszélyes anyagok, amelyek szerves, vagy szervetlen mikroszennyezők, és jelentős kockázatot jelentenek a vízi környezetre, vagy a vízi környezeten keresztül más környezeti elemre. Kiküszöbölésükre a vízszennyezés elleni stratégia keretei között megfelelő intézkedéseket kell tenni. Ilyen anyagok vizekbe kerülése elleni közösségi szintű fellépés elsőbbséget élvez. Az elsőbbségi anyagok listáját rendszeresen felülvizsgálják. Az elsőbbségi anyagnak minősített szennyezőanyagokra a felszíni víztestekre vonatkozó környezetminőségi határérték az ún. EQS érték. Többek között az alábbi anyagok tartoznak ebbe a csoportba: benzol, kadmium és vegyületei, ólom és vegyületei, higany és vegyületei, nikkel és vegyületei, naftalin, kloroform.

Erősen módosított víztest:

Olyan természetes módon kialakult felszíni víztest, amely emberi tevékenység által okozott fizikai változások eredményeként jellegében lényegesen megváltozott, és ez nem szüntethető meg – vagyis a jó ökológiai állapot nem érhető el – anélkül, hogy valamilyen fontos és jelentős emberi igény kielégítése ne sérülne. (Például a Tisza Tiszalök és Tiszabercel közötti szakaszán akkor lehetne elérni a jó állapotot, ha a duzzasztást Tiszalöknél megszüntetik. A kieső elektromos áramtermelés, valamint a Keleti-főcsatornába kivezetett víz szivattyúzása azonban olyan súlyos anyagi következményekkel járna, amelyek nem indokolhatók. A tiszalöki duzzasztó fennmaradása miatt a felette ún. erősen módosított víztestnek nyilvánították.) Ugyanakkor megjegyzendő, hogy az erősen módosított víztestnek hatása lehet az alsó és a felső víztestre is, ennek mértékét kell vizsgálni ahhoz, hogy azok is erősen módosítottá váljanak-e emiatt. Az erősen módosított víztestek esetén a cél a jó ökológiai állapot helyett a jó ökológiai potenciál és jó kémiai állapot elérése.

Eutrofizálódás:

Az algák, vagy magasabb rendű növények túlzott mértékű elszaporodása a vízben, a növényi tápanyagok, különösen nitrogén- és/vagy foszforvegyületek vízben való feldúsulása, a növényi tápanyagterhelés növekedése következtében.

Evapotranszpiráció:

A növényzettel borított felületek vízvesztése, amelyben érvényesül a talaj és a növény felületéről történő passzív párolgás (evaporáció) és a növények aktív párolgotatása (transzspiráció) egyaránt.

F

FAVÖKO. Felszín alatti vizektől függő ökoszisztémák:

Azok az ökoszisztémák, amelyek fennmaradásában jelentős szerepe van a felszín alatti víz szintjének, illetve az onnan származó táplálásnak. Ilyen ökoszisztémák a következők:

- vízi ökoszisztéma (vízfolyások vagy tavak élővilága, ahol a felszín alatti vízből származó táplálás fontos a megfelelő – általában nyári és őszi – vízviszonyok fenntartásában);
- vizes ökoszisztéma (vízjárta területek – wetland-ek – és sekély tavak, ahol a talajvíz is hozzájárul a vízborításhoz);
- szárazföldi ökoszisztéma (magas talajvízállású területek, ahol a talajvíz kapilláris úton jelentős mennyiségű vizet juttat a gyökérzónába)

Felszín alatti víztest:

A felszín alatti víznek egy víztartón, vagy víztartókon belül lehatárolható része.

Felszíni víztest:

A felszíni víznek olyan különálló és jelentős eleme, mint például egy tó, egy tározó, egy vízfolyás, folyó vagy ezek része. A víztestek egyben az állapot javítására irányuló intézkedések egységei is.

Feltáró monitoring:

Célja, hogy koherens és átfogó képet adjon a vizek ökológiai és kémiai állapotáról (a alvízgyűjtők szintjén, tehát nem minden egyes víztestre vonatkozóan), emellett segítse a kockázatos állapotú víztestek kijelölését.

Fitobenton:

A vizekben az aljzaton a víz-szilárd fázis határán élő növények és növényi együttesek összessége.

Fitoplankton:

Főként kistermetű, a vízben lebegő életmódot folytató növényi szervezetek életközössége. A fitoplankton mikroszkopikus algák (kék-, zöld-, kova- és ostoros moszatok), amelyek a vizek elsődleges szervesanyag termelésének legfontosabb résztvevői. A fitoplankton növényi szervezetei önálló mozgásra nem képesek, vagy ha mozogni tudnak, akkor ennek sebessége lényegesen kisebb a víz sebességénél. E növények tehát a vízzel sodródnak.

H

Halobitás:

A biológiai vízminőség egyik tulajdonságcsoportja; a vizek biológiai szempontból fontos szervesanyag kémiai tulajdonságainak összessége, amit a meder vagy a vízgyűjtő terület geológiai és geokémiai tulajdonságai határoznak meg, de döntően változtatják mesterséges bevezetések is.

Hidromorfológiai állapot:

A vízfolyások és állóvizek egyik alapvető jellemzője hidromorfológiai állapotuk. A hidromorfológiai állapot a következő tulajdonságok összessége alapján határozható meg:

- a víztest folytonossága (átjárhatósága hosszirányban, illetve kapcsolata az ártérrel),
- a hidrológiai viszonyai (vízjárás, az áramlás mértéke, a víz tartózkodási ideje a mederben, kapcsolat a felszín alatti vizekkel) és
- a morfológiai (alakítási) tulajdonságai (a meder mélysége, szélessége, alakjának változatossága, a meder anyaga és szerkezete, valamint a parti sáv szerkezete és növényzetének állapota).

A felszíni vizek hidromorfológiai állapota a VKI szerinti minősítés során az ökológiai állapot egyik meghatározó eleme.

Hordalékkúp:

A hegységből kilépő, enyhébb lejtésű területre érkező vízfolyás feltöltő szakaszjellegűvé válik és hordalékának jelentős részét legyező alakú hordalékkúp formájában rakja le.

Hosszirányú átjárhatóság:

A vízfolyások folytonossága, mely a folyó ökológiai integritásának és a jó állapotának egyik jellemzője. A hosszirányú átjárhatóság a vízi élőlények vándorlási lehetőségeinek biztosításához és a megfelelő hordalékszállításához elengedhetetlen. A hosszirányú átjárhatóság biztosításának eszközei lehetnek:

- akadályok, műtárgyak megszüntetése, vagy ez utóbbiak átalakítása;
- hallépcsők, elkerülő csatornák építése műtárgyak mellett.

I

ICPDR, Duna Védelmi Nemzetközi Bizottság:

A Nemzetközi Duna-védelmi Bizottság egy olyan testület, amelyet azért hoztak létre, hogy érvényt szerezzen a Duna-védelmi Egyezménynek. Feladata a fenntartható és kiegyensúlyozott vízhasználat kialakítása a Duna-vízgyűjtő területén. Munkája a Duna Védelmi Egyezményre épül: ez a legfontosabb dokumentum, amely szabályozza a nemzetközi, határon átívelő együttműködésen alapuló vízgazdálkodást. Az ICPDR a felelőse a Duna vízgyűjtőkerület vízgyűjtő-gazdálkodási tervének elkészítéséért, melybe Magyarország tervét is integrálni kell.

IPPC Irányelv:

A környezetszennyezés integrált megelőzésére és csökkentésére vonatkozó Európai Unió irányelv (96/61/EK).

J

Jó állapot:

A vizek VKI szerinti jó állapota egyrészt az emberi egészség, másrészt a vízi ökoszisztéma állapotából indul ki. Akkor tekinthetők a vizek jó állapotúnak, ha a vízi és vizektől függő ökoszisztéma működését nem zavarják jelentősen az ember által okozott hatások, illetve, az ivóvízellátásra, vagy egyéb használatokra (rekreáció, öntözés) használt vizek minősége megfelel a használat által szabott követelményeknek.. Vízfolyások és állóvizek esetén a jó ökológiai és kémiai állapot, felszín alatti vizeknél a jó kémiai és

mennyiségi állapot elérése a cél. Egy víztest együttes értékelése akkor lehet „jó”, ha mindkét szempontból eléri a jó állapotot. Ha vagy a kémiai vagy az ökológiai (felszín alatti vizeknél mennyiségi) állapota ennél rosszabb, az határozza meg az összesített értékelést is.

Jó ökológiai potenciál:

Egy erősen módosított vagy mesterséges víztesten várhatóan kialakuló és állandóan fenntartható életközösség megjelenésének feltételeinek megléte biológiai, hidromorfológiai és fizikai-kémiai szempontok alapján meghatározva, összehasonlítva a hozzá legközelebb álló természetes víztest típusal.

K

Keresztirányú átjárhatóság:

A vízfolyások jó állapotának egyik szükséges feltétele: a vízfolyás és az ártér kapcsolatának, különösen a hullámtéri és mentett oldali holtágak megfelelő vízellátásának a biztosítása.

A keresztirányú átjárhatóság biztosításának eszközei lehetnek:

- kubikok, laposok összekötése;
- holtágak vízpótlása;
- övzátonyok átvágása a fokgazdálkodás elveinek megfelelően;
- műtárgyak építése, átalakítása;

Kiegészítő intézkedés

A víztestek jó állapotának, illetve a környezeti célokhoz az eléréséhez, az alapintézkedések megvalósításán túl szükséges további intézkedés (pl. vizes területek rehabilitációja, egyedi kibocsátási szabályozások, stb.)

Kockázati probléma:

Kockázati problémának azt tekintjük, ha valamilyen állapotjellemező (pl. élőlény együttes faji összetétele, szennyezőanyag koncentráció, sebesség, parti zonáció) jelenleg (vagy várhatóan 2015-ben) a jó állapot követelményeinek nem felel meg.

Kockázatos víztest:

Az a (felszíni vagy felszín alatti) víztest, melynek állapota 2015-ig valószínűleg nem éri el a jó állapotot, illetve amelynél a jelenleg rendelkezésre álló adatok alapján ez nem ítéltető meg.

KOI, kémiai oxigénigény:

A víz szervesanyag tartalmára utaló minőségi jellemző, amely megmutatja, hogy mennyi oxigénre van szükség a vízben lévő szervesanyag lebontásához adott szabványos mérési módszert használva. Mértékegysége: mg/l, g/l. Kétféle módszert használnak, a kálium-dikromátos és a kálium-permanganátos, savas közegben végzett oxidációt (KOI_{Cr}, KOI_{ps}).

Költség-megtérülés elve:

A költségmegtérülés elve alapján a vízszolgáltatások (felszíni és felszín alatti vizek kivétele, tározása, kezelése és elosztása, továbbá a szennyvizek összegyűjtése, kezelése és a felszíni vizekbe történő bevezetése) valamennyi költségét be kell építeni az árba és megfizettetni a használókkal, ezáltal a vízzel, mint erőforrással való gazdálkodás ésszerűsíthető, a pazarlás csökkenthető. A teljes költségmegtérülés a pénzügyi költségek mellett a környezeti költségeket és a készletköltségeket is figyelembe veszi.

Közvetett vízkivételek:

A közvetlen vízkivételekhez hasonló hatásokkal járó vízelvonások: belvíz és megcsapoló csatornák által elvezetett vízmennyiség. (Pl. elterelt felszíni víz alacsony vízszintje miatt növekvő drénező hatás, nagy felületű bányatavak többletpárolgása stb.)

Közvetlen vízkivételek:

A kutakból történő vízkivételek, beleértve minden vízkivételi célt, függetlenül attól, hogy a vízkivétel engedélyezett vagy sem.

Küszöbérték:

Az az érték, amely a vizek állapotértékelésekor meghatározott mindazon szennyező anyagra vonatkozik, amely miatt a víztest jelenleg gyenge állapotú, vagy fennáll a veszélye annak, hogy 2015-ben nem lesz jó állapotban. (A küszöbértéket legalább a következő paraméterekre kell meghatározni: As, Cd, Pb, Hg, NH₄, Cl, SO₄, TOC, triklóretilén, tetraklóretilén és AOX, de célszerű a vezetőképességre is.)

L

LE, lakosegyenérték:

A település egy lakosa egy lakosegyenértéket képvisel, emögött meghatározott mennyiségű szervesanyag, és egyéb szennyezőanyag (nitrogén és foszfor elsősorban) átlagos kibocsátási értéke szerepel. Mivel azonban a keletkező szennyvíz nem csak lakossági, de más eredetű is, szükség van ezeknek a szennyezőforrásoknak a figyelembe vételére. A becsült nem kommunális szennyezőanyag terhelést az egy lakosra jutó értékkel osztják, és ezt, mint lakosegyenértéket hozzáadják a lakosszámhoz, így jön ki a települési, lakosegyenértékben kifejezett szennyezőanyag terhelés.

M

Makrofitonok:

Szabad szemmel látható vízi és mocsári növények összessége. Vannak köztük algák is (csillárkamoszat), gyökerező, vagy felszínen szétterülő hínárfajok, mocsári növények (nád, gyékény, sás, káka) és egyéb vízhez kötött fajok.

Makrozoobenton – makrogerinctelenek – makroszkopikus vízi gerinctelenek:

A vizekben az aljzaton élő, szabad szemmel látható, gerinctelen állatok és állati együttesek összessége. Ezen élőlények szerves szennyezéssel és hidromorfológiai változásokkal szembeni érzékenysége a biológiai vízminősítés egyik lehetséges módszere.

mBf:

A Balti-tenger szintjétől mért tengerszint feletti magasság.

Megfelelő tisztítás:

A települési szennyvíz tisztítását jelenti bármely olyan eljárással és/vagy elhelyező rendszerrel, amely biztosítja, hogy a kibocsátás után a befogadó víz megfeleljen a vonatkozó minőségi követelményeknek, a VKI, valamint más közösségi irányelvek követelményeinek.

Megfizethetőség:

Az intézkedések megfizethetőségének értékelése során az intézkedések megvalósításának költségét viszonyítani kell a megvalósítás érintettjeinek teherviselő képességéhez (önkormányzatok, lakosság, gazdálkodók, központi költségvetés).

Mesterséges víz(test):

Emberi tevékenységgel létrehozott felszíni víz, amelynek helyén, illetve környezetében létrehozása előtt nem volt felszíni víz, vagyis nem átalakítással keletkezett.

Metamorf kőzet:

A metamorf kőzetek korábban kialakult kőzetek szilárd fázisú átkristályosodásával, azaz metamorfózissal képződő, speciális szerkezeti és kőzetszöveti bélyegekkel jellemezhető, átalakult kőzetek. Kiindulási anyaguk lehet magmás-, üledékes- vagy korábban már metamorfizált kőzet.

N

Nitrifikáció:

A nitrifikáció oxigén jelenlétében végbemenő folyamat, amely során a nitrogéntartalmú szerves anyagok bomlásakor keletkező ammóniát (vízben ammónium-iont) a nitrifikáló baktériumok nitritté majd nitráttá oxidálják. Ezt a folyamatot a szennyvíztisztítás során irányítottan alkalmazzák a nitrogén eltávolítás első lépéseként, amelyet denitrifikáció követ.

O

Operatív monitoring:

Feladata a kockázatos állapotú víztestek állapotának nyomon követése, az intézkedések hatásának mérése.

OVT, Országos Vízgazdálkodási Tanács:

Jogi személyiséggel nem rendelkező, javaslattevő, véleményező testület, mely a vízgazdálkodás országos és részterületeit érintő vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésének szakmai és tudományos megalapozottsága, valamint a társadalmi részvétel biztosítása érdekében országos szinten vesz részt a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezésben.

Tagjai a vízgazdálkodásért felelős miniszter által kijelölt állami vezető, a részvízgyűjtő szintű vízgyűjtő-gazdálkodási tervek készítésére kijelölt környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok képviselői, a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság képviselője, az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség képviselője, az érintett minisztériumok kijelölt képviselői, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség képviselője, a helyi önkormányzatok országos érdekképviselői szerveinek közös képviselője, valamint a társadalmi szervezetek, gazdasági szereplők, és szakmai-tudományos szervezetek által delegált

5-5 fő.

Feladata:

- a) a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés feladatairól a nyilvánosság tájékoztatása, és ezen feladatok beépítése a fejlesztési tervezésbe,
- b) a vízgyűjtő-gazdálkodási terv tervezetének véleményezése, javaslattétel a terv kijavítására, kiegészítésére,
- c) állásfoglalás az országos szintű vízgyűjtő-gazdálkodási tervről.

Oxigénháztartás:

A vizek oxigénforgalmából adódóan a bevételi és a kiadási oldal viszonyát vizsgálja. A bevételi oldalon a víztestbe érkező vizek, a növényi fotoszintézis, és a légköri oxigén bediffundálásából származó oxigén szerepel, míg a kiadási oldalon a víztestből távozó víz oldott oxigéntartalma, a légzés során elfogyasztott oxigén és a légkörbe kidiffundáló oxigén mennyisége szerepel. Az oxigénháztartás kiegyensúlyozottsága a vizek állapotának egyik fokmérője.

P

Paleozoikum:

A paleozoikum 542 millió évvel ezelőtt kezdődött és 251 millió évvel ezelőtt befejeződött földtörténeti idő.

Pleisztocén:

A pleisztocén a földtörténetnek a holocént, „jelenkort” megelőző kora, az „újidő” negyedidőszakába tartozik. A pleisztocén gyakran jégkorszak vagy jégkor néven is szerepel, mivel ez az utolsó globális lehűlés legnagyobb jeges periódusainak ideje.

Porózus felszín alatti víztest:

A víztestek földtani felépítésének vizsgálata során kialakított kategória. Olyan felszín alatti víztest, mely porózus kőzetekhez kapcsolódik.

R

Rendelkezésre álló felszín alatti vízkészlet:

A felszín alatti víztest utánpótlódásának – hosszú időszakra megállapított – éves átlagos mértékét jelenti, csökkentve a vele kapcsolatban levő felszíni vizek ökológiai minőségére vonatkozó célkitűzések eléréséhez szükséges éves átlagos vízhozammal, hogy elkerülhető legyen az ilyen vizek ökológiai állapotának bármilyen jelentős romlása. Az így kapott vízmennyiséget még csökkenteni kell azzal a vízmennyiséggel, amellyel elkerülhető a felszín alatti vizektől függő szárazföldi ökoszisztémák bármely jelentős károsodása.

S

Sekély felszín alatti víztest:

A víztestek földtani felépítésének vizsgálata során kialakított kategória. A sekély felszín alatti víztest földtani szelvénye maximum 50 m-es mélységig nyúlik.

Szaprobítás:

A biológiai vízminősítés egyik tulajdonságcsoportja, amely a víz szervesanyag-bontó képességét mutatja.

T

Tényleges vízkivétel:

Az a vízmennyiség, amely az összes vízkivétel mennyiségének és a visszajuttatott víz mennyiségének különbségéből adódik.

Természetes vizek:

Olyan vizek, melyek zavartalan állapotukban természetes vízfolyást vagy állóvizet alkottak vagy annak részei voltak.

Tervezési alegység:

A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezési feladatok ellátásának a legkisebb területi egysége. Magyarország területét 42 tervezési alegységre osztották fel.

V

Védőidomok (védőterületek):

A védőidom az üzemelő, illetve tervezett vízkivételi műveket körülvevő felszín alatti térrész, amelyet a vízkivétel – mennyiségi és minőségi - védelme érdekében a környezeténél fokozottabb biztonságban kell tartani. A védőterület a védőidom felszínén kijelölt vetülete. Típusai, elérési idők alapján: a *belső*, 20 napos – egészségügyi és műszaki védelmet biztosít, a *külső*, 180 napos övezet – lebomló szennyezések ellen véd, a

hidrogeológiai 5 és 50 éves elérési idővel méretezendő, illetve a hatóság döntése alapján a teljes felszín alatti vízgyűjtőre kiterjeszhető

Vízátvezetés:

A vízátvezetés alatt az egyik vízfolyásból (illetve csatornából) műtárgyon keresztül a másik vízfolyásba (ill. csatornába) átvezetett vízhozamot értjük. Közvetett vízátvezetésről akkor beszélünk, amikor a vízhasználat vízkivétele az egyik vízfolyásból, míg a szennyvíz visszavezetése egy másik vízfolyásba történik.

Vízgyűjtő:

Olyan földterület, amelyről minden felszíni lefolyás a tengerbe jut, egyetlen folyótorkolaton keresztül. Vagyis a Dunának van vízgyűjtője, de a Dunába csatlakozó Tiszának már csak részvízgyűjtője van. A részvízgyűjtő egy olyan földterületet jelent, amelyről minden felszíni lefolyás vízfolyások, folyók, esetleg tavak sorozatán keresztül egy vízfolyás egy bizonyos pontjához folyik.

Vízgyűjtő kerület:

A szárazföldnek (vagy tengernek) olyan területrészét jelenti, amelyet egy vagy több szomszédos vízgyűjtőből alakítanak ki a hozzá kapcsolódó felszín alatti vizekkel (és tengerparti vizekkel) együtt, és amelyet a VKI a vízgyűjtő-gazdálkodás fő egységéként határoz meg.

VGT, vízgyűjtő-gazdálkodási terv:

A VGT tartalmazza a vízgyűjtők jellemzőinek és a környezeti célkitűzések összefoglalását, valamint a vizek jó állapotának elérése érdekében – a Nemzeti Környezetvédelmi Programmal összhangban – megvalósítandó intézkedéseket. A vízgyűjtő-gazdálkodási terv elsősorban azoknak a szabályozásoknak és intézkedési programoknak az összefoglalása, amelyek együttesen biztosítják, hogy az ennek alapján végrehajtott beavatkozások hatására a környezeti célkitűzések elérhetőek legyenek. A VGT egy sajátos terv, mely a környezeti célkitűzések és társadalmi igények összehangolása mellett tartalmazza a megvalósíthatóság (költségek, finanszírozhatóság, társadalmi támogatottság, stb.) elemzését is, de nem jelenti a beavatkozások konkrét, kiviteli terv szintű részletes kimunkálását.

A VKI szerint a vízgyűjtőkerület képezi a tervezés alapját. Magyarország teljes területe a Duna-medencébe esik, így csak egy vízgyűjtőkerület vízgyűjtő-gazdálkodási tervében érdekelt.

A Duna esetében – a feladat összetettsége miatt – a vízgyűjtő-gazdálkodási terv két részben készül el. Az „A” rész a vízgyűjtőkerület egészére vonatkozó átfogó jellegű információkat tartalmazza, míg a „B” rész a (többi érintett országhoz hasonlóan) Magyarország részletes terve.

VKJ, Vízkészlet-járulék:

A vízkészletekkel való gazdálkodásnak az egyik eszköze. Hazánk vízkészlete állami tulajdon, kijelölt kezelői a Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságok. A vízkészletek gazdasági célú lekötését és használatát járulékkötelezettség terheli, melynek megfizetésére a vízhasználók és az üzemi fogyasztók kötelezettek.

Az érvényes jogszabályokban rögzített feltételek megvalósulása esetén a vízhasználatok egy része fizetési mentességet élvez, azonban az előírt egyéb kötelezettségek (bejelentkezés, termelési nyilatkozat, helyszíni termelési nyilvántartás) alól nem mentesül.

Vízmérleg:

A vízmérleg azt az összefüggést jelenti, ami egy teljes vízgyűjtő természetes vízháztartását jellemzi összetevőinek (csapadék, párolgás, felszíni és felszín alatti hozzá- és elfolyás) alakulásán keresztül. Tartalmaz ezenfelül egy összetevőt, amely a víz használatára irányuló emberi eredetű hatásoknak a vízmennyiségre gyakorolt befolyását tükrözi (vízkivétel és vízbevezetés, amely azonban része a hozzáfolyásnak és elfolyásnak, annak emberi összetevője).

Vizsgálati monitoring:

Célja nem ismert folyamatok és összefüggések feltárása, illetve. A váratlan események (katasztrófák, haváriák) hatásának észlelése és vizsgálata.

VKI, Víz Keretirányelv:

Az Európai Unió környezetgazdálkodási politikája, amelyben azt a célt tűzték ki, hogy jó állapotba hoznak minden felszíni és felszín alatti vizet az Európai Unió egész területén. A Víz Keretirányelv az Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK számú irányelve, mely 2000. december 22-én lépett hatályba.

Z

Zonáció:

Társulások szabályos egymásra következése a térben, egy adott időszíkbán. Más szóval, a növényzet sávos elrendeződése a szárazföldtől a nyíltvízig. Természetes állapotban a vízi és vízparti társulások is több különböző zónát alkotnak a vízfolyások és állóvizek partja mentén. A parti sáv zonációjának épsége a víz ökológiai állapotának fontos jellemzője. Tavak és folyók esetében a zonáció meghajtó ereje elsősorban a vízmélység szabályos változása a parttól a nyíltvízig.